

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ad Iesuitarvm Assertionēs, Ex Epistola Priori Divi Pavli ad
Timotheum, in Schola Dilingana disputatas, quibus totum
Papatum stabilire conati sunt, pia responsio**

**Bidembach, Wilhelm
Osiander, Lucas**

Tvbingæ

VD16 B 5358

Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit vnus viri vxor.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36892

I. *Quamvis hæc de viduis accipi possint (nam illud ÷ dicitur
verum etiam potest, si qua) ad omnes tamen pertinere mani-
festum est: Dicitur autem, qui suorum, & præsertim domesti-
corum negligit curam, negare fidem, non quidem mente aut
lingua, sed factis, dum contraria facit his, quæ fides docet &
præcipit. Infideli verò dicitur deterior: Si enim idem infidelis
admitteret, qui tantum naturæ legibus tenetur, leuius pecca-
ret quàm Christianus, qui etiam fidei legem violat. Collige
hinc, Christiane Lector, secundum Pauli sententiam, Euange-
lica lege opera charitatis esse præcepta, atq; in charitate suis
reperiri gradus.*

RESPONSIO.

Qvod in fine huius Assertionis dicitur, Euangeli-
ca lege opera charitatis esse præcepta, id
quale sit, supra in primi capituli secunda positione o-
stendimus. Nunc hoc tantum Iesuitas rogamus, vt
considerent, quid sit illud: Lex per Moysen data est,
Gratia & veritas per Iesum Christum exorta est. Alio-
loqui nihil in hac Thesi desideramus.

IESUITÆ.

*Vidua eligatur non minus sexaginta
annorum, quæ fuerit unius viri uxor.*

II. *Ex verbis Apostoli, simul & his, quæ in antiquarum Sy-
nagogarum decretis, & Patrum libris legimus, constat, olim in
Eutychni Pöt.*

Ecclesia habitum fuisse delectum viduarum, atq; habita ratione paupertatis, ætatis, & bonorum morum, quasdam earum conscriptas in catalogum esse, vt Ecclesie sumptibus alerentur, functionem aliquam suo sexui accommodatam haberent, atq; orationibus atq; obsecrationibus vacarent. Ab his manifestum est (ex iisdem testibus) legem perpetui cœlibatus & benedictionem & sacrum velamen, vt etiam à virginibus Deo sacris fuisse susceptum. Ex verbis verò illis: quæ fuerit vnus viri vxor, facile possent noui Euangelici, nisi ocularum clauderent, intelligere, quo sensu accipiendum sit, quod antea dixit Apostolus, Episcopum vnus vxoris virum esse debere.

& Marty. Tertul. lib. 1. ad vxorẽ. Polycarp. Epistola ad Phlippen. Concil. Chalced. c. 15. Epauuense. c. 21. Araufica. c. 26. 27. Carthag. 4. c. 101. 102. 103. 104. Gelaf. Decr. 15. 23. Chrysof. hic & lib. 3. de Sacerd. Ambros. lib. de Viduis. Niceph. hist. Ec

cl. lib. 8. c. 26. Epiph. Vbi compendiariã doctrinã tradit Ecclesie Catholicæ.

RESPONSIO.

Viduas olim spectatæ pudicitie & senio confectas, & propter ætatẽ prouectã ad coniugiũ & victum manibus quærendum inhabiles, publicis sumptibus sustentatas fuisse, & has vicissim suam operam pauperibus & ægrotis impendisse, quoad partiebatur valetudo, extra controuersia est. Quod autẽ ab his lex perpetui cœlibatus, benedictio & sacrum velamẽ suscepta fuerint, ex sacris literis probari nõ potest. Nam quod ad perpetuum cœlibatum vel viduitatem attinet, nulla lege cogebãtur: sed ipsæmet sponte ac libera voluntate nuptias non iterabant: tum quia per etatem ad coniugiũ non erant idonee, erant enim vt minimum sexaginta annos natæ, tum ne essent ingræte in Ecclesiam, cuius sumptibus idẽ alebant, vt vicissim operas suas illi locarent, & paus

X ij perum

perum necessitati diligenter seruirent, id quod à coniugatis minus poterat fieri, quàm à cœlibibus. Quod autem necesse erat, vnius viri vxores, vel (vt Tertullianus loqui solet) vniuiras fuisse, id eò fiebat, ne esset de ijs suspicio intemperantiæ vel incontinentiæ, cuius notari potuissent, si sepius nupsissent, præsertim prouectiori ætate (iuniores enim Paulus vult nubere.) Laudi em̄ dabatur, nō solum in prima Ecclesia, sed & apud Gentiles, si nuptijs secundis casta abstinuisset mulier, præsertim senior, Vnde Tertullianus scribit: Viduitatē operosiorē esse virginitate, quia facile est, inquit, non appetere quod nescias, & auersari quod desideraueris nunquā. Gloriosior continentia, quæ ius suū sentit, quæ quid viderit, nouit. Poterit virgo fœlicior haberi, at vidua laboriosior. Illa, quod bonū semper habuit: ista quod bonū sibi inuenit. Hæc Tertullianus. Et sanè quodam veluti pignus continentiæ & pudoris est, cum mulier ad sexagesimum vsq; annum peruenit, vnicō marito contenta, quales hîc eligi vult Paulus. Itaq; Lyra breuiter quidem, vt solet, sed benè ad hunc locum annotauit: Quæ fuerit vnius viri vxor: Nam secundæ nuptiæ videntur signū incontinentiæ, sunt tamen licitæ. Et Thomas Aquinas, reijciēs hîc glossam ordinariam, quæ propter Sacramenti mysterium dicit vniuiram eligendam esse, hanc rationem adfert: Hoc dicit propter firmitatem, vt scilicet habeant continuum propositum seruandæ viduitatis. Sed Hieronymus in Epistola ad Geruntiam aliam rationem assignat, scilicet, quod apud Gentiles mos erat, in sacris Deorum nullam præesse, quæ

Tertul. ad vxorem lib. 1.

quæ haberet duos viros: & ideo Apostolū voluisse, vt quæ alimentis Ecclesię nutriebantur, non minus essent castæ. Sed quorsum opus erat rationem disciplinæ Christianæ ab Ethnicis petere? Hæc nobis vna sufficiat: vt vetulam multos maritos habuisse signum est alicuius incontinentiæ, sic vnus viri vxorem fuisse, laudabile signum est probatæ castitatis.

Porrò parum Dialectica est *ἀντιστροφή* seu conuersio, quam ad finem huius Positionis Iesuitæ attexunt. Hoc loco (inquiunt) vnus viri vxor intelligitur ea, quæ semel tantum nupserit: Ergo è conuerso supra capite tertio, Episcopus vnus vxoris vir, intelligendus est, qui semel tantum duxerit: non is, qui simul vno eodemq; tempore vnam habeat vxorem, licet diuersis temporibus plures habeat. Respondeo breuiter: Magna est vtrobique dissimilitudo. Nam vxor non potest esse simul multorum virorū vxor; sed meretrix: fornicari per multos potest, foetari non potest. Itaque necesse est, vt hęc per vniuiram intelligatur, non quæ simul vnum tantum habuerit vīrum: sed quæ per totam vitam vnas tantum sit experta nuptias. Suprà autē nihil impedit, quo minus sic intelligatur, quemadmodum nos exponimus. Potuit enim in veteri Testamento vir vnus simul multarum vxorum vir & maritus esse: imo non potuit tantum hoc fieri, sed fuit etiam vsitatissimum vt fieret. Ac propè frequentior fuit Polygamia, quam vna vxore contentū coniugium: quemadmodum Augustinus libro 1. de bono coniugali cap. 17. testatur. Itaq; vt Hieronymi verbis vtar, cum sciret

X iij Paulus

Hieronymus ad
Oceanum,

Paulus lege concessum, & exemplo Patriarcharum familiare populo nouerat, in multis vxoribus liberos spargere, ipsis quoque sacerdotibus huius licentia patere arbitrium, praecepit, ne eandem licentiam Ecclesiae sibi vendicent Sacerdotes: ne bina pariter & trina sortiantur coniugia, sed ut singulas vno tempore vxores habeant. Expostulent igitur Iesuitae non nobiscum, sed cum Hieronymo, quare duos locos Pauli, alterum de Episcopo vnius vxoris viro, alterum de vidua vnius viri vxore, non vno eodemque modo exposuerit: imò, si libet, litigent cum Deo ipso, cur olim viris plures simul habere vxores non autem mulieribus plures habere viros permiserit.

Iam marginales allegationes Iesuitarum excutiamus. Primus in acie collocatur Eutychianus, qui prae Episcopus, & Episcopus Romanus, hoc est Pontifex Maximus, & Martyr. Quem, quo Consilio allegent, equidem nescio, cum Iesuitici veli stultitiam reuelet & confutet. Nam Decretum eius secundum ita habet: Nihilominus etiam in quibusdam locis inolitum inuenimus usum stultitiae plenum, & Ecclesiasticae auctoritati contrarium, eo, quod videlicet nonnullae Abbatissae, & aliquae ex sanctimonialibus, viduis & puellis virginibus contra fas, velum imponere praesumant, & ideo nonnullae iniuste velatae, putant se liberius suis carnalibus desiderijs posse seruire, & suas voluntates explere. Quapropter statuimus, ut si Abbatissa aut quaelibet Sanctimonialis post hanc diffinitionem in tantam audaciam prorupit, ut viduam aut puellam virginem velare praesumat, iudicio Canonico usque ad satisfactionem subdat.

Tertius

Tertullianus lib. 1 ad uxorem scribit quidem, e viduis nullam assumptam esse, nisi quæ vnum tantum habuisset virum, sed de velo aut benedictionibus altum silentium.

Polycarpus Epistola ad Philippenses de viduis scribit in hunc modum: Viduæ verò pudicæ circa fidem Dei interpellent incessanter pro omnibus, elogantes se ab omnibus Diabolicis detractionibus & falso testimonio, & ab omni malo, cognoscentes se ipsas, quia sunt sacrarium Dei, quoniam omnia Deus prospicit, & nihil eum latet, neque cogitatio, neque conscientia, neque aliquid abditum cordis. Scientes autem quia Deus non irridetur, debemus dignè in mandatis eius & gloria ambulare, &c. Hic nihil audis neque de voto, neque de velo.

Concilium Chalcedonense ca. 15. Si quæ virgo se dedicauerit Deo, similiter Monachus, non licet eis nuptiis iungi. Si verò inuenti fuerint hoc facientes, maneat excommunicati. Statuimus verò **POSSE EIS FIERI HUMANITATEM**, si ita probauerit Episcopus loci. Nihil hinc de viduis, sed de virginibus & Monachis. Quid autem hæc ad Rhombum?

Epaunense Concilium ca. 21, viduarum consecrationem, quas Diaconissas vocant, ab omni religione nostra penitus abrogamus, solam eis poenitentiam benedictionem, si conuerti ambiunt, imponendo. Hic ad eruendum verum sensum Delio natatore opus esset. Neque enim pro Iesuitis, neque pro nobis ista multum faciunt. Quatum enim Iesuiticarum viduarum benedictioni suffragantur, tantum religiosorum consecrationi derogant.

Arausicanum Concilium ca. 26, Diaconissæ omni
mode

modè non ordinandæ. Si quæ iam sunt, benedictioni, quæ populo impenditur, capita submittant.

Idem ca. 27. viduitatis seruandæ professionem, coram Episcopo in sacrario habitâ, imposita à Presbytero veste viduali, non esse violandam. Eius verò repudiatorem, vel ipsam talis professionis deserticem merito esse damnandam. En tibi vnus Concilij duos Canones: quorum prior Iesuitarum opinioni magis aduersatur quàm patrocinator, posterior autem cum Epaunenſis Concilij Canone 21. non bene conuenit. Illud enim viduis benedictionem tantum imponit, non vestem vidualem, aut seruandæ viduitatis professionem. Vsq̃ue adeò in istis Concilij omnia sunt incerta, obscura, flexiloua.

Carthaginense quartum Concilium Canonibus 101. 102. 103. nihil statuit contra nos, sed 104. Canon præscribit viduis certum vestitum, & vrget obseruationem superstitiosi voti: quod nisi seruent, adultæ peiores esse pronunciat. Hic autem Canon tanto magis est tyrannicus, quòd anathema dicit, non tantum sexagenarijs viduis nubentibus, sed etiam iunioribus. Verba eius hæc sunt: Si quæ viduæ, quæ tumlibet adhuc in minoribus annis positæ, & maturata atate, à viro relicta, se deuouerunt Domino, & veste laicali abiecta, sub testimonio Episcopi & Ecclesiæ religioso habitu apparuerint, postea verò ad nuptias seculares transierunt, secundum Apostoli damnationem habebunt, &c. Etsi autem cum cæteris Episcopis etiam Augustinus Hipponensis Episcopus huic Concilio subscripsisse dicitur, tamen facultati eius hoc tribuerim nolentis odiosè contentere

dere, de qualibus viduis Paulus hęc loquatur: aut non satis perpendit illud quod mox sequitur: Iuniores viduas volo nubere: aut fortassis, quod sæpe in Concilijs factum est, maior pars indoctorum Episcoporum meliorem partem doctiorum vicit.

Gelasius PP. .i. in Decretis suis 15. & 23. disertè negat velandas esse viduas, his verbis, Decreto 15. Viduas autem velare. Pontificum nullus attētet, quod nec authoritas diuina delegat, nec Canonum forma præstituit. Non est ergo penitus vsurpandum eis, quia sic Ecclesiastica sunt cōferenda præsidia, vt nihil cōmittatur illicitum. Et Decreto. 23. Nam de viduis sub nulla benedictione velandis, superius latè sufficienterq; prædiximus. Hęc duo Decreta quomodo Iesuitæ ad suam sententiam stabiliendam velint aut possint detorquere, ipsi viderint. Mihi em̄ suo se iugulare gladio videntur.

Chrysostomus in hunc locum. Inspice (inquit) diligentiùs, vt non secundis abstinere nuptijs viduam sufficiat, sed alijs quoq; plurimis illi opus sit. Cur enim (quæso) secundo matrimonium non quæsiuit? An quod repræhensibile existimaret? Absit: Id quippe hereticorum est, sed vt se iam spiritualibus deuoueret rebus, & virtuti instaret attentius. Neq; enim immundæ sunt nuptiæ, sed occupationibus patient. Ingentis enim planè occupationis occasio matrimonium est. Si igitur ideò non inibis, vt timori Dei vaces, & vacare detrahis, nihil tibi ea res profuit.

Ambrosius in libro de viduis. Docemur (ait) itaque triplicem castitatis esse virtutem, vnam coniugalem,

Y

galem, aliam viduitatis, tertiam virginitatis. Non enim aliam sic prædicamus, vt excludamus alias. Super his quibusque professionibus ista conducunt. In hoc Ecclesiæ opulens disciplina, quod quos præferat habet, quos reijciat, non habet, atque vt inam habere nunquam possit. Ita igitur virginitatem prædicamus, vt viduas non reijciamus, ita viduas honoramus, vt suus honor coniugio referuetur. Non nostra hoc præcepta, sed diuina testimonia docent.

Et paulò antè. Vtique illa præclarior, quæ calorem adolescentiæ & iunioris feruescentem edomat ætatis ardorem, nec mariti gratiam, nec vberiora liberorum oblectamenta desiderans, quam quæ effœtiam corpore, frigida senectute, matura æui, nec calore voluptatibus potest, nec sperare de partu. Neque verò si qua in secundas nuptias inciderit, quas vtiq; Apostolica præcepta non damnant, quasi fructu pudoris amisso, si rursus soluta fuerit viro, ab effectu viduitatis arcetur. Habebit illa quidem vel serè meritum castitatis. Sed probatior erit, quæ alterius non fuerit experta coniugium. In illa enim eminet studium castitatis, huic autem senectus aut pudor modum videtur fecisse nubendi.

Nicephorus lib. 8. cap. 26. hoc solum scribit, virginibus viduisque sacratis Byzantijs sumptus è publico constitutos fuisse.

Epiphanius in compendiaria vera doctrina, prædicat virginitatem & viduitatem castam, quæ in Ecclesia obseruetur. De benedictione autem solenni, & velo, & similibus nugis tacet.

Iesuitæ.